

УДК 330.341.1

Власова К.В.

аспірант кафедри менеджменту,
Міжнародний університет «Україна»**ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ БАЗИ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ
ІННОВАЦІЙНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

У статті узагальнено теоретичні положення інноваційного регіонального розвитку, проаналізовано основні напрями трансформаційних перетворень, обґрунтовано пріоритетність впровадження програмно-цільового підходу, що дозволяє раціонально розміщувати дефіцитні ресурси і виводити програмований об'єкт на якісно новий рівень. Доведено, що основними напрямками провідних перетворень є визначення господарських пріоритетів та розробка стратегії територіального інноваційного розвитку економіки, формування сприятливої інвестиційно-інноваційної інфраструктури на основі механізмів державно-приватного партнерства та організація оперативної науково-технічної взаємодії і забезпечення ефективних зворотних зв'язків регіонального та місцевого рівнів влади. Запропоновано складові методологічної бази для діагностики інноваційного регіонального розвитку.

Ключові слова: інновація, регіональний розвиток, діагностика, трансформаційні перетворення.

**ФОРМИРОВАНИЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЙ БАЗЫ ДЛЯ ДИАГНОСТИКИ
ИННОВАЦИОННОГО РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ**

Власова Е.В.

В статье обобщены теоретические положения инновационного регионального развития, проанализированы основные направления трансформационных преобразований, обоснована приоритетность внедрения программно-целевого подхода, позволяющего рационально размещать дефицитные ресурсы и выводить программируемый объект на качественно новый уровень. Доказано, что основными направлениями ведущих преобразований является определение хозяйственных приоритетов и разработка стратегии территориального инновационного развития экономики, формирования благоприятной инвестиционно-инновационной инфраструктуры на основе механизмов государственно-частного партнерства и организация оперативного научно-технического взаимодействия с обеспечением эффективной обратной связи регионального и местного уровней власти. Предложены составляющие методологической базы для диагностики инновационного регионального развития.

Ключевые слова: инновация, региональное развитие, диагностика, трансформационные преобразования.

**FORMATION OF THE METHODOLOGICAL BASE FOR DIAGNOSTICS
INNOVATIVE REGIONAL DEVELOPMENT**

Vlasova K.

The article summarizes the theoretical positions of innovative regional development, analyzes the main directions of transformational transformations, raises the priority of implementation of the program-target approach, which allows to efficiently place scarce resources and deduce a programmable object on a qualitatively new level. It is proved that the main directions of the major transformations are the definition of economic priorities and the development of the strategy of territorial innovation development of the economy, the formation of a favorable investment and innovation infrastructure on the basis of public-private partnership mechanisms and organization of operational scientific and technical cooperation and ensuring efficient feedback of the regional and local levels power. The components of the methodological base for diagnostics of innovative regional development are offered.

Keywords: innovation, regional development, diagnostics, transformation transformations.

Постановка проблеми. В сучасних умовах здійснення курсу модернізації в країні відправною точкою аналізу і розробки коригувальних заходів виступають регіони України як економічні системи в просторі національного господарського комплексу. Їх ефективне функціонування та взаємодія є базовими характеристиками розширеного суспільного відтворення. У той же час регіональний розвиток має бути не тільки об'єктом цілеспрямованого впливу з боку органів державного регулювання, а й проводити на своєму рівні скоординовану власну інноваційно-орієнтовану політику. Така траєкторія в поведінці регіонів, націлена, в першу чергу,

на стимулювання наукового і підприємницького секторів, негайно створить сприятливу основу для інвесторів, насичення ринків затребуваною вітчизняною продукцією, максимального забезпечення зайнятості населення, підвищення рівня життя, скорочення соціально-економічних дисбалансів і т.д. Крім того, практика господарської діяльності з переконливістю доводить, що організація інноваційних кластерів, розвиток спеціалізації і кооперування на основі інтенсивного використання наукомістких інформаційних і виробничих технологій забезпечують найбільш ефективні зв'язки не тільки на міжгалузевому рівні, але і в регіональному розрізі.

Таким чином, інфраструктура генерації інноваційної активності і зацікавленості організацій бізнесу в динамічному розвитку повинна формувати умови, що дозволяють нарощувати науково-технічний, виробничий і культурно-освітній потенціал господарського комплексу країни і підтримувати його збалансоване високотехнологічне функціонування. На практиці вирішення зазначеної задачі означає, що ключові сили економічного зростання поетапно перейдуть від енергосировинних традиційних галузей до переробного та інноваційного секторів, що скоротить технологічне відставання регіонів і держави в цілому, від найбільш розвинених соціально-економічних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості інноваційного регіонального розвитку досліджували багато вітчизняних і зарубіжних економістів та фахівців. Вагомий внесок у розвиток даної наукової проблематики зробили Афанасьєв А. П., Грасмик К. Дегтярьов А. Н., Дзюба С. М., Сухарев О. Тодосійчук А. В. та ін. У той же час фаховий об'єктивний аналіз показує, що проводить держава в останні десятиліття. Інноваційна політика досі не викликала жодних суттєвих (порівняно з ростом фінансування) змін показників науково-технологічної діяльності або сприятливих трансформацій економіки.

Метою даного дослідження є формування методологічної бази для діагностики інноваційного розвитку регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Великий інтерес до теоретичних і практичних аспектів інноваційного регіонального розвитку в Україні викликано усвідомленням важливості в умовах модернізації, за рахунок розвитку гнучкої мережевої взаємодії, підвищувати ефективність господарювання як окремого регіону або напрямку економічної діяльності, так і держави в цілому. Нова модель розвитку повинна враховувати переваги України: унікальні природні багатства, ємний і ненасичений ринок, вдале географічне положення між двома центрами світової економіки та значний науковий потенціал [1, с. 65].

При цьому основними напрямками відповідних перетворень, що опрацьовуються і затверджуються на відповідних рівнях та підтримуються державними структурами, виступають наступні:

- проведення науково-обґрунтованого прогнозу технологічного розвитку і визначення на цій основі господарських пріоритетів;
- розробка стратегії територіального інноваційного розвитку економіки;
- формування сприятливої інвестиційно-інноваційної інфраструктури;
- стимулювання розвитку сфери досліджень і розробок;
- пряма і непряма підтримка підприємницької діяльності, що базується на нових знаннях;
- розробка механізмів державно-приватного партнерства;
- розвиток здорової конкуренції;
- організація оперативної міжтериторіальної науково-технічної взаємодії і забезпечення ефективних зворотних зв'язків регіонального та місцевого рівнів влади.

На даний період в Україні економічне і промислове зростання має екстенсивний характер і переважною мірою залежить від функціонування «сировинного»

сектора, пов'язаного з видобутком і транспортування нафти, газу, виробництва металів. Внаслідок цього на перший план вийшли проблеми регіонального розвитку, які можна позначити як «відсутність точок зростання». В даному випадку пошук і стимулювання таких точок вимагає впровадження програмно-цільового підходу. Останній дозволяє раціонально розміщувати дефіцитні ресурси і виводити програмований об'єкт на якісно новий рівень, досягати мультиплікаційного ефекту, коли об'єкт, будучи в новому стані, сприяє аналогічному переходу інших об'єктів і сфер. У зв'язку з цим абсолютно обґрунтовано видається орієнтація всіх державних програм розвитку на здійснення промислової політики на основі формування економіки інноваційного типу [2, с. 83]. Таке завдання вимагає застосування ефективних інструментів державного управління та обліку глобальних тенденцій взаємодії, розгляду досвіду інших країн в області генерування знань і використання на практиці новітніх технологій, аналізу циклічності макроекономічної динаміки.

При виробленні оптимальної траєкторії розвитку, що будується на особливостях національної соціально-економічної системи, слід враховувати, що кількість її конкретних втілень відповідає числу регіонів. Оскільки функціонування суб'єктів продиктовано національними, історичними та інфраструктурними аспектами, формування модернізаційної системи господарювання економіки країни – це надзвичайно складні, регіональні і кропіткі перетворення.

У сучасному світі ключовими факторами соціально-економічного розвитку стали інтелектуальний капітал, нові знання, креативність, професійне управління. На цій основі роль інноваційних перетворень в регіонах важко переоцінити, оскільки саме їх інтенсивність свідчить про реальність відносин органів державного управління до різних суб'єктів науково-проваджувальних процесів.

У регіонах мають бути опрацьовані і здійснені свої програми індустріалізації, які за логікою і за конкретним наповненням повністю відповідають і коригуються з загальнодержавними та галузевими заходами. При цьому особливе завдання полягає в знаходженні оптимального поєднання галузевих і регіональних інтересів до економічного розвитку та управління. Це означає, що в рамках макроекономічного аналізу необхідно виконувати оцінки загально-територіальних інноваційних процесів (по суб'єктам і країні в цілому), а також здійснювати моніторинг ефективності впровадження сучасних високотехнологічних розробок в різних видах економічної діяльності. Даний напрям методологічної проблеми є досить складним і серйозним, але постійно заповнюється і вдосконалюється завдяки пошуку та апробації нових аналітичних інструментів, підходів і нестандартних моделей, що дозволяють отримати реально корисні результати стосовно різних рівнів проведеного дослідження.

Розроблені в комплексі діагностичні методики, пройшли перевірку в територіальних і галузевих площинах, за рахунок своєї нової якості можуть служити базою формування сучасних управлінських рішень для регіональних і державних органів влади. У зв'язку з цим виникає проблема координації взаємодії зазначених структур.

Інноваційний розвиток економіки визначається не стільки наявністю ресурсів, скільки організаційним меха-

нізмом їх використання. Ефективність науково-технічної та інноваційної діяльності в регіонах багато в чому залежить від якості організаційно-економічного механізму формування та реалізації державної інноваційної політики (впровадження на сучасній основі нормативно-правової бази, організаційної структури, методів управління, прогнозування, планування, фінансування, кредитування, оподаткування, нормативів витрат, оплати праці та ін.).

Одним із наслідків загальної економічної нестабільності є недостатність і не системність заходів державного регулювання і стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності [3, с. 10]. Тому, в контексті розглянутого питання, цілком очевидно що орієнтація регіональних органів влади повинна здійснюватися не тільки на запуск і підтримку науково-технологічних і підприємницьких ініціатив на територіях, а й на ефективне використання інноваційних механізмів в управлінні трансформаційними процесами.

Соціально-економічний розвиток території має ґрунтуватися на застосуванні інноваційних підходів в управлінні, здатних забезпечити гідну життєдіяльність населення і включати наступні основні дії [4, с. 16]:

- розробку нових програм, методичних рекомендацій, стандартів якості життя; проведення моніторингу та нової кадрової політики;
- оцінку ефективності діяльності органів влади та управління;
- розробку дієвих нормативних актів, що відповідають потенціалу регіонального розвитку.

В результаті компетентне регіональне управління має бути націлене на ефективну координацію факторів і ресурсів, які визначають інноваційний вектор розвитку території та її соціально-економічне благополуччя. При обґрунтуванні рішень і розробці методології управління інноваційними процесами слід взяти до уваги закон необхідної різноманітності У. Р. Ешбі [5, с. 27]. Згідно з його основними положеннями, створення системи, здатної впоратися з вирішенням проблеми, яка має певну різноманітність (складність), вимагає забезпечення наявності в системі ще більшої різноманітності (знання методології і нових методів вирішення), ніж різноманітність вирішуваної проблеми. Тому ефективна система організації територіального управління

повинна відрізнятися взаємодією державних і регіональних органів влади на основі використання принципу зворотного зв'язку, містити стратегічні інноваційні індикатори, а також включати концепцію і методологію їх оптимізації. Управлінська конфігурація створює передумови для інтеграційної цілісності і формування механізмів впливу на регіональний господарський комплекс і соціально-економічні процеси з метою підвищення якості та рівня життя населення.

Концептуальна модель управління регіональними інноваційним розвитком базується на тому, що модернізаційна траєкторія функціонування будь-якої соціально-економічної системи в переважній мірою зумовлюється специфікою управлінських рішень регіональних і державних органів влади. У свою чергу, останні повинні ініціювати організацію дієвої системної діагностики регіональних інноваційних процесів і нерозривно пов'язувати з ними параметри інвестиційної діяльності.

За визначенням, діагностика – це оцінка відповідності поточних значень параметрів, що характеризу-

ють стан об'єкта, плановим (або еталонним) показником на конкретний період часу.

При цьому, чинники що діагностуються цілком залежать від особливостей ситуації на території, рівня високотехнологічної інфраструктури, зумовленої географічними, соціальними, освітніми, науково-виробничими, транспортно-комунікаційними та іншими умовами. Необхідно підкреслити, що при виконанні аналітичних етапів дуже важливим є не тільки ситуаційна складова за обраним компонентом на даний момент часу, але і моніторинг динаміки розвитку окремого інноваційно-відтворювального фактора (зміни темпів зростання показників), а також характер трансформацій, що відбуваються. Нелінійність соціально-економічного розвитку це реальність, яка присутня на сучасному етапі розвитку України, тому в рамках проведеного аналізу необхідні оцінки стійкості (передбачуваності розвитку) і стабільності (ступеня відхилення від заданої траєкторії) обраних параметрів з тих чи інших територіальних трансформаційних процесів за певний часовий діапазон.

Для діагностики стійкості процесів, що відбуваються на рівні соціально-економічних систем застосовуються різні методики оцінки, що відрізняються за змістом і механізмами апробації. Але необхідно визнати, що на сьогоднішній день недостатньо розроблена чітка теоретико-методологічна база, відсутній єдиний інструментарій аналізу даної категорії. Тому розвиток і формування методології управління інноваційними процесами в соціально-економічних системах на основі врахування факторів стійкості виступає значущим і не до кінця вирішеним науково-практичним завданням. Природно, для отримання конкретики з даної проблеми необхідно звернутися до точних наук, які, в свою чергу, і дали імпульс використанню категорії «стійкість» економіці. Але гіпотези теорії бифуркації і катастроф формують множинність і неоднозначність поглядів [6, с. 34].

Трансформація принципів стійкості в економічну площину викликає чимало дискусій щодо інтерпретації даного поняття і, взагалі, закономірностей його використання. Стійкість економічної системи можна визначити як її здатність зберігати сталість в умовах мінливого зовнішнього і внутрішнього середовища, а також спонтанних, випадкових або навмисних трансформацій. Переважна більшість регіонів не має стійких моделей розвитку і здійснює його інерційним способом. Найбільш важливим дискусійним моментом щодо перелічених думок виступає те, що здійснення інноваційних трансформацій в економіці означає підвищення стійкості системи, проте в сенсі фізичному такі відхилення від заданих параметрів розуміються як нестійкий стан. Тому формування умов оцінки кількісних критеріїв даної категорії є досить складним питанням в рамках розвитку методологічних положень з теорії стійкості високотехнологічних процесів в соціально-економічних системах.

Висновки. Проведенні наукові дослідження з питань формування методологічної бази для діагностики інноваційного регіонального розвитку дозволив сформулювати наступні висновки.

По-перше, видається, що не логічно поширювати термін «стійкість» на функціонування всієї територіальної системи, яка вдає із себе з одного боку, цілісний об'єкт, а з іншого – сукупність елементів і факторів:

соціально-економічних, науково-технічних, освітніх, промислово-підприємницьких, інвестиційних та ін. При цьому за певними складовими в їх розвитку може спостерігатися хороша стійкість з позитивною динамікою. Інші елементи також можуть характеризуватися стійкою тенденцією, але з негативним кутом нахилу. В результаті система як втілення безлічі підсистем і взаємозв'язків абсолютно стійкою з ймовірнісної точки зору бути не може, а, тому формулювання, що розглядається, має право на існування лише за межами наукової економіко-математичної конкретики.

По-друге, в більшості економічних досліджень, присвячених проблемам модернізації територіальних систем на основі інноваційних факторів, робиться акцент на сталий розвиток, який, в свою чергу, в точних науках, ототожнюється з функціонуванням без істотних трансформацій. Модернізація ж, навпаки, передбачає докорінні інноваційні зрушення в усіх сферах економіки і суспільства. Тому в даному контексті стійкість більшою мірою можна ототожнити з передбачуваністю розвитку того чи іншого системного компонента.

1. Грасмік К. Економічний розвиток і інноваційні мережі: точки дотику // Проблеми теорії і практики управління. – 2014. – № 3. – С. 64-67.
2. Дегтярьов А. Н., Тодосійчук А. В. Формування і реалізація державної науково-технічної та інноваційної політики: проблеми і перспективи // Економіка та держава. – 2014. – № 07 (189). – С. 81-85.
3. Тодосійчук А. В. Наука як об'єкт державного регулювання // Проблеми теорії і практики управління. – 2014. – № 1. – С. 9-12.
4. Сухарев О. Теоретичні та прикладні проблеми управління економічними системами // Проблеми теорії і практики управління. – 2014. – № 3. – С. 15-18.
5. Эшби У. Р. Введение в кибернетику. М.: Иностранная литература, 1959. – 144 с.
6. Афанасьев А. П., Дзюба С. М. Стійкість по Пуассону в динамічних і безперервних періодичних системах. М.: ЛКИ, 2007. – 96 с.

E-mail: pishenina@ukr.net

УДК 331.5

Гнатенко І.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та банківської справи,
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

Рубежанська В.О.

здобувач кафедри економіки і підприємництва,
Східноукраїнський національний університет

РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРИЧИНИ НЕЗАДОВІЛЬНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

У статті проведено оцінку стану регіонального ринку праці Луганської області та здійснено аналіз величини валового регіонального продукту Луганської області, встановлено взаємозв'язок між зазначеним показником та рівнем безробіття в регіоні. Досліджено стан розвитку промисловості та динаміку обсягів реалізованої промислової продукції в Луганській області за період з 2010 по 2016 роки. Розглянуто основні показники діяльності малого підприємництва в регіоні за період з 2012 по 2016 роки та окреслено головні проблеми функціонування малого бізнесу в Луганській області. Досліджено стан внутрішньої міграції в регіоні та в Україні в цілому.

Ключові слова: регіональний ринок праці, валовий регіональний продукт, внутрішньо переміщенні особи, промисловість, мале підприємництво, інноваційні види продукції.

РЕГИОНАЛЬНЫЙ РЫНОК ТРУДА ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРИЧИНЫ НЕУДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНОГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ

Гнатенко И.А., Рубежанская В.О.

В статье проведена оценка состояния регионального рынка труда Луганской области и осуществлен анализ величины валового регионального продукта Луганской области, установлена взаимосвязь между указанным показателем и уровнем безработицы в регионе. Исследовано состояние развития промышленности и динамику